

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Pavla Šámala, soudce Jana Wintra a soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy o ústavní stížnosti obchodní korporace **2N trans spol. s r. o.**, se sídlem ve Vojkovicích, Prátna 298, zastoupené JUDr. Radovanem Zubkem, advokátem se sídlem v Brně, Dykova 2230/2, proti výroku II rozsudku Krajského soudu v Brně č. j. 28 Co 142/2021-99 ze dne 4. 4. 2023, za účasti **Krajského soudu v Brně**, jako účastníka řízení, a obchodní korporace **MIKIPIKI cafe, s. r. o.**, se sídlem v Brně, Horní Heršpice 49, zastoupené Mgr. Jaroslavem Marténkem, advokátem se sídlem v Brně, U Červeného mlýna 570/3, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Výrokem II rozsudku Krajského soudu v Brně č. j. 28 Co 142/2021-99 ze dne 4. 4. 2023 bylo porušeno právo stěžovatelky na ochranu vlastnictví podle článku 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na soudní ochranu podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právem vyjádřit se ke všem prováděným důkazům podle článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Výrok II rozsudku Krajského soudu v Brně č. j. 28 Co 142/2021-99 ze dne 4. 4. 2023 se ruší.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a shrnutí řízení před obecnými soudy

1. Ústavní stížností se stěžovatelka domáhá zrušení nákladového výroku II v záhlaví uvedeného rozsudku; namítá, že jí byla porušena její ústavně zaručená práva podle čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Městský soud v Brně (dále jen „nalézací soud“) uložil vedlejší účastnici rozsudkem č. j. 108 C 89/2020-70 ze dne 13. 5. 2021 povinnost vydat stěžovatelce blíže specifikované vozidlo (výrok I) a nahradit jí náklady nalézacího řízení ve výši 95 508,80 Kč (výrok II). Při určení výše odměny advokáta stěžovatelky nalézací soud vyšel z hodnoty sporu ve smyslu § 8 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“), jímž je předmětné vozidlo. Nalézací soud stanovil hodnotu vozidla podle kupní ceny sjednané v kupní smlouvě ze dne 9. 3. 2018, tedy částkou 605 000 Kč.

3. K odvolání vedlejší účastnice Krajský soud v Brně (dále jen „odvolací soud“) ústavní stížností napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek nalézacího soudu v meritorním výroku I (výrok I), současně změnil rozsudek nalézacího soudu ve výroku II tak, že je vedlejší účastnice povinna nahradit stěžovatelce náklady nalézacího řízení ve výši 16 338,50 Kč (výrok II) a uložil jí povinnost nahradit stěžovatelce náklady odvolacího řízení (výrok III). Na rozdíl od nalézacího soudu odvolací soud neurčil odměnu advokáta na základě tarifní hodnoty 605 000 Kč. S odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu dospěl k závěru, že pouze cena obvyklá může být právně relevantním podkladem pro stanovení hodnoty věci ve smyslu § 8 odst. 1 advokátního tarifu. Kupní cena (bez dalšího) nevypovídá o obvyklé ceně převáděné věci, neboť kupní smlouva může vyjadřovat např. tzv. cenu zvláštní obliby, případně může zohledňovat i jiné aspekty (obchodní, konkurenční či jiné) spoluurčující její výši, a může tak být oproti ceně obvyklé nižší, nebo naopak vyšší. V projednávané věci jde o spor o vydání movité věci – vozidla, o jehož hodnotě ze spisu vyplývá jediný údaj, a to kupní cena z roku 2018. Ve spisu pro účely určení tarifní hodnoty schází jakýkoliv ověřitelný údaj o ceně věci a zjišťování hodnoty předmětu sporu by znamenalo neúčelné náklady a prodlužování sporu, a proto považoval odvolací soud za tarifní hodnotu částku 10 000 Kč podle § 9 odst. 1 advokátního tarifu.

II. Argumentace stěžovatelky

4. Stěžovatelka namítá, že odvolací soud nesprávně použil jako tarifní hodnotu částku 10 000 Kč podle § 9 odst. 1 advokátního tarifu, přestože předmětem sporu byla věc penězi ocenitelná a její hodnota byla v projednávané věci vyjádřena v kupní smlouvě částkou 605 000 Kč. Odvolací soud případně mohl zjistit obvyklou cenu vozidla z cen obdobných vozidel inzerovaných elektronickou cestou k prodeji či mohl uložit prokázání obvyklé ceny vozidla stěžovatelce; nic z toho neučinil.

5. Podle stěžovatelky není významné, že nalézací soud rozhodoval o náhradě nákladů řízení po třech letech od sjednání kupní smlouvy, na což upozorňovala vedlejší účastnice v odvolání. Odvolací soud mohl hodnotu vozidla korigovat [v intencích nálezu sp. zn. IV. ÚS 2688/15 ze dne 19. 12. 2017 (N 230/87 SbNU 763)]. Vozidlo bylo po celou dobu

od podpisu kupní smlouvy v dispozici vedlejší účastnice, která jej stěžovatelce odmítala vydat a neoprávněně je užívala. Při podpisu kupní smlouvy mělo vozidlo najeto 174 000 km a při předání vozidla dne 14. 6. 2023 654 000 km. Tím, že odvolací soud při určení tarifní hodnoty nepeněžitého plnění, jehož hodnotu lze vyjádřit v penězích, nevycházel z § 8 odst. 1 advokátního tarifu, porušil ústavně zaručené právo stěžovatelky na ochranu vlastnictví.

6. Odvolací soud dále změnil náhradově nákladový výrok nalézacího soudu, aniž by na možnost takové změny stěžovatelku upozornil a aniž jí umožnil vyjádřit se k této otázce a předložit nové důkazy, např. k aktuálnímu vyčíslení hodnoty vozidla. Jde proto pro stěžovatelku o tzv. překvapivé rozhodnutí porušující její právo na soudní ochranu.

III. Předpoklady řízení před Ústavním soudem

7. Ústavní stížnost byla oprávněnou osobou podána včas [§ 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“)] a není nepřipustná ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu; stěžovatelka je řádně zastoupena advokátem (§ 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu) a Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný.

IV. Průběh řízení před Ústavním soudem

8. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyzval účastníka řízení a vedlejší účastnici řízení, aby se k ústavní stížnosti vyjádřili.

9. Odvolací soud zcela odkazuje na odůvodnění svého rozsudku; uvádí, že vyšel i z nálezu sp. zn. I. ÚS 3281/22, podle něhož ve sporech o určení vlastnictví či neplatnost právních úkonů vychází soud primárně z ceny věci, která je předmětem sporu, schází-li však ověřený údaj o ceně věci, jde o spor ve smyslu § 9 odst. 3 písm. a), popř. § 9 odst. 4 písm. b) advokátního tarifu. Ve spisu jakýkoliv ověřitelný údaj o ceně věci scházel a její zjišťování by znamenalo neúčelné náklady a prodlužování sporu.

10. Vedlejší účastnice uvádí, že kupní cena sjednaná v kupní smlouvě reflektovala stav vozidla v době, kdy se měl obchod uskutečnit. Motorové vozidlo se jako movitá věc opotřebovává, ztrácí na hodnotě, a to i tehdy, není-li využíváno. Podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu se považuje za tarifní hodnotu výše peněžitého plnění nebo cena věci anebo práva v době započetí úkonu právní služby, jichž se služba týká. Tarifní hodnota přitom může být u každého dalšího úkonu právní služby odlišná. Stanovení tarifní hodnoty na základě kupní ceny sjednané dva roky před započtím úkonu, tj. před sepsáním žaloby, zastoupením stěžovatelky u jednání apod., je nesprávné, jelikož vozidlo během dvou let ztratilo na hodnotě. Předmětné vozidlo tedy mělo být znovu oceněno (např. znaleckým posudkem) tak, aby jeho hodnota odpovídala ceně obvyklé v době a místě započetí úkonu. Jelikož vozidlo oceněno nebylo a původní kupní cena 605 000 Kč neodpovídala skutečné hodnotě vozidla, vedlejší účastnice se plně ztotožňuje s posouzením odvolacího soudu. Navrhuje, aby ústavní stížnost byla zamítnuta.

11. Stěžovatelka ve své replice setrvává na argumentaci obsažené v ústavní stížnosti. Odvolací soud a vedlejší účastnice podle ní ignorují judikaturu Ústavního soudu. Jejich argumentace pomíjí také námitku tzv. překvapivosti rozhodnutí. Vedlejší účastnice sice tvrdí, že motorová vozidla ztrácejí na hodnotě, a jako tarifní hodnotu tak nelze použít

kupní cenu sjednanou více než dva roky před započítáním řízení, avšak byla to ona, kdo bez právního důvodu vozidlo zadržovala, a tím ho během času znehodnotila.

12. Ústavní soud nenařizoval ústní jednání ve věci, neboť dospěl k závěru, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

V. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

13. Ústavní soud po přezkumu napadeného výroku v záhlaví uvedeného rozsudku dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

14. Z ustálené judikatury Ústavního soudu plyne, že samotný „spor“ o náhradu nákladů řízení, i když může mít citelný dopad do majetkové sféry účastníků řízení, zpravidla nedosahuje intenzity způsobilé porušením jejich základní práva a svobody [srov. např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 303/02 ze dne 5. 8. 2002 (U 25/27 SbNU 307)]. Rozhodování o nákladech řízení je na druhou stranu integrální součástí řízení jako celku, takže i při něm je nezbytné dbát ústavně zaručených práv účastníků [srov. např. nálezy sp. zn. II. ÚS 2570/10 ze dne 28. 5. 2013 (N 95/69 SbNU 457)].

15. Nalézací soud stanovil hodnotu věci jako kupní cenu vozidla sjednanou v kupní smlouvě. Odvolací soud nezpochybil, že i v případě řízení o vydání movité věci je jeho předmětem věc penězi ocnitelná (v nynějším případě vozidlo) a že v takovém případě je třeba obecně upřednostnit § 8 odst. 1 advokátního tarifu; v tomto závěru neshledává Ústavní soud nic protiústavního. Ústavně nekonformní je ovšem závěr odvolacího soudu, že v dané věci šlo hodnotu věci určit pouze s nepoměrnými obtížemi, a proto je namíste vyjít z tarifní hodnoty 10 000 Kč podle § 9 odst. 1 advokátního tarifu.

16. Ústavní soud dospěl k následujícím závěrům:

- a) odvolací soud porušil právo stěžovatelky na soudní ochranu a její právo na ochranu vlastnictví, nestanovil-li hodnotu předmětu sporu podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu [dále viz část *V. a*];
- b) odvolací soud porušil právo stěžovatelky na soudní ochranu ve spojení s jejím právem vyjádřit se ke všem prováděným důkazům, protože jí neposkytl procesní prostor k vyjádření a případnému doplnění svých tvrzení a důkazních návrhů, dospěl-li na rozdíl od nalézacího soudu k závěru, že kupní cena nereflektuje hodnotu věci, a jeho rozhodnutí je tedy překvapivé a vydané v rozporu s pravidly *fair* procesu [dále viz část *V. b*].

V. a) Určení hodnoty věci penězi ocnitelné a pojem „nepoměrných obtíží“

17. Ústavní soud v zásadě nehodnotí správnost či nesprávnost výroku o náhradě nákladů řízení. Přesto v minulosti opakovaně shledal porušení ústavně zaručených práv jednotlivce na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a na ochranu vlastnictví (čl. 11 odst. 1 Listiny), nerespektoval-li obecný soud kogentní ustanovení podzákoného předpisu upravující výši náhrady nákladů soudního řízení [srov. např. nálezy sp. zn. II. ÚS 538/10 ze dne 24. 3. 2011 (N 54/60 SbNU 671), nálezy sp. zn. II. ÚS 2864/12 ze dne 3. 9. 2013 (N 157/70 SbNU 453) či nálezy sp. zn. IV. ÚS 2378/20 ze dne 16. 2. 2021 (N 33/104 SbNU 367)].

18. Ze systematiky advokátního tarifu i dikce jeho jednotlivých ustanovení vyplývá, že § 9 odst. 1 advokátního tarifu (podle něhož se za tarifní hodnotu považuje částka 10 000 Kč, nelze-li hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích nebo lze-li ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi a není-li v advokátním tarifu stanoveno jinak) je „zbytkové“ ustanovení, které se pro výpočet odměny použije v ostatních případech, kdy předmět právní pomoci není možno podřadit pod jiné ustanovení tohoto předpisu. Je-li předmětem řízení věc penězi ocenitelná, je třeba pro výpočet odměny použít primárně § 8 odst. 1 advokátního tarifu (podle něhož se za tarifní hodnotu považuje výše peněžitého plnění nebo cena věci anebo práva v době započetí úkonu právní služby, jichž se právní služba týká), nikoliv § 9 odst. 1 advokátního tarifu (srov. zejm. nález sp. zn. IV. ÚS 2108/21 ze dne 8. 2. 2022, bod 22; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>).

19. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 2688/15 Ústavní soud vyložil, že „*pojmem ‚nepoměrné obtíže‘ ve smyslu § 9 odst. 1 advokátního tarifu implicitně předpokládá proporcionální poměrování mezi úsilím vynaloženým na zjištění hodnoty předmětu sporu a významem, který takové zjištění pro průběh sporu má. Jinými slovy, čím větší je disproporce mezi odměnou určenou podle § 8 advokátního tarifu ve srovnání s odměnou podle § 9 téhož předpisu, tím spíše lze tolerovat jisté časové a finanční náklady vynaložené na ocenění předmětu sporu*“ (bod 22 citovaného nálezu). V tomtéž nálezu dále konstatoval, že „*znalecký posudek představuje v tomto směru nepochybně nejpřesnější způsob stanovení hodnoty předmětu sporu, nejedná se však o způsob jediný. Soud může, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, vycházet i z jiných důkazů, shledá-li je hodnověrnými [...] Obecným soudům nic nebrání ani v tom, aby případně na základě vlastní úvahy údaj uváděný účastníkem dále korigovaly*“ (bod 24 citovaného nálezu; srov. též nález sp. zn. I. ÚS 3281/22 ze dne 8. 3. 2023).

20. Stanovení hodnoty věci pro účely výpočtu náhrady nákladů řízení je otázkou skutkovou, při níž soud má vycházet ze všeho, co v řízení vyšlo najevo, tedy i z obsahu spisu, ze shodných tvrzení účastníků řízení i z dalších důkazů, které předloží strany sporu. Jelikož soud rozhoduje o náhradě nákladů řízení z úřední povinnosti (§ 151 odst. 1 o. s. ř.), může při splnění předpokladů § 120 odst. 2 o. s. ř. za účelem zjištění ceny věci provést i nenavržené důkazy (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1176/2015 ze dne 8. 9. 2015).

21. V projednávané věci účastníci v kupní smlouvě vyjádřili, jakou má pro ně převáděné vozidlo hodnotu. Domáhala-li se stěžovatelka následně jeho vydání, jeví se závěr o absenci údaje o hodnotě věci nepřiměřeným rozšířením pojmu „nepoměrné obtíže“ majícím za následek nepoužití příslušné kogentní normy. Staví-li odvolací soud svůj závěr na tom, že kupní cena v kupní smlouvě nevyjadřuje (bez dalšího) cenu obvyklou, neboť může vyjadřovat např. tzv. cenu zvláštní obliby, příp. může zohledňovat i jiné aspekty, zcela přisvědčit této úvaze nelze. Ze spisu ani z tvrzení účastníků nevyplývá, že by v daném místě a čase sjednaná kupní cena měla reflektovat nějaká specifika, zvláštní vztahy mezi účastníky apod. Odvolací soud ani žádné takové skutečnosti podkládající jeho úvahu nepředestírá.

22. Obdobně v nálezu sp. zn. I. ÚS 3905/19 ze dne 5. 10. 2021 Ústavní soud uzavřel, že tarifní hodnotou sporu o náhradní plnění dodáním věci bez vad (sporu o nepeněžité plnění) plynoucího z kupní smlouvy je zpravidla cena těchto věcí v ní uvedená; tento

závěr se tím spíše uplatní ve sporu o vydání movité věci, v němž je za tarifní hodnotu třeba považovat hodnotu věci (předmětu řízení) – v tomto případě vozidla. Nepovažoval-li odvolací soud sjednanou kupní cenu za dostatečně věrohodný údaj o hodnotě věci, nic mu nebránilo svou odůvodněnou úvahou nebo dalším dokazováním tuto částku dále korigovat. K právu vítězného účastníka na náhradu nákladů řízení je i významně podhodnocený (nepřesný) odhad ceny šetrnější, než když soud na určení ceny zcela rezignuje (viz nález sp. zn. IV. ÚS 2688/15, bod 24).

23. Rozdíl mezi výší náhrady přiznané nalézacím a odvolacím soudem činí 79 170,30 Kč (95 508,8 – 16 338,5); nejde tedy o bagatelní částku – z poměrného hlediska jde o více než pětinasobek. Právě v případě takové disproporce jsou časové a finanční náklady vynaložené na ocenění předmětu sporu v zásadě přijatelné. Posouzení hodnoty „ojeté dodávky“ přitom nevyžaduje zvláštní odborné znalosti či rozsáhlé dokazování – není to žádná „raketová věda“. V současné internetové době lze jednoduchým způsobem náhledem do mnoha dostupných inzertních portálů během velmi krátké doby ověřit (být alespoň přibližně) obvyklou cenu za konkrétní typ vozidla v obdobném stavu a případně ji korigovat k okamžiku poskytnutí právní služby. Nelze tudíž přijmout úvahu odvolacího soudu, že by zjištění hodnoty předmětného vozidla znamenalo neúčelné náklady a nepřiměřené prodlužování sporu (trvajících bezmála tři roky); pojem „nepoměrné obtíže“ je třeba interpretovat restriktivně.

24. O kupní ceně vozidla nebylo v řízení sporu. Vedlejší účastnice nesprávnost výpočtu odměny ve svém odvolání (na č. l. 76) namítala pouze okrajově s tím, že nalézací soud vyšel z kupní ceny vozidla v roce 2018, aniž by ji objektivizoval k okamžiku žádosti o jeho vydání. Nenamítala tedy, že kupní cena neodpovídala hodnotě vozidla v době jejího sjednání, ale to, že v mezidobí od uzavření kupní smlouvy do výzvy k vydání vozidla či podání žaloby hodnota vozidla klesla. Tento argument je třeba vzít v potaz (stejně tak nelze pominout protiargument stěžovatelky, že vozidlo jí až do pravomocného skončení věci nebylo předáno a že jej po tuto dobu užívala vedlejší účastnice); nelze z něj však vyvodit, že by vedlejší účastnice rozporovala, že původně sjednaná kupní cena odrážela jeho tehdejší hodnotu jako cenu v místě a čase obvyklou.

25. Vzhledem k právě uvedenému neobstojí závěr odvolacího soudu, že ve spise schází jakýkoliv ověřitelný údaj o ceně věci a zjišťování hodnoty předmětu sporu by znamenalo neúčelné náklady a prodloužení sporu. Proto – aplikoval-li odvolací soud při určení tarifní hodnoty § 9 odst. 1 advokátního tarifu, aniž by pro to byly splněny zákonné předpoklady, nerespektoval příslušnou kogentní právní úpravu a porušil ústavně zaručené právo stěžovatelky na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a právo na ochranu vlastnictví (čl. 11 odst. 1 Listiny).

V. b) Zákaz překvapivých rozhodnutí

26. Nedostatku ústavně konformního určení hodnoty věci bylo možné předejít, s čímž souvisí druhý důvod protiústavnosti napadeného výroku, kterým je jeho překvapivost.

27. Jednou z ústavních zásad spravedlivého procesu je princip předvídatelnosti soudního rozhodnutí, resp. zákaz vydání překvapivého rozhodnutí. Podle judikatury Ústavního soudu jde o překvapivé rozhodnutí mimo jiné tehdy, nedostanou-li účastníci řízení příležitost vyjádřit se k odlišnému právnímu hodnocení [nález sp. zn. I. ÚS 777/07 ze dne 31. 7. 2008 (N 134/50 SbNU 181), bod 15]. Zákaz překvapivých rozhodnutí přitom

neznamená, že by účastníci řízení měli vždy znát závěry soudu ještě předtím, než soud vynese rozhodnutí; znamená však, že účastníci řízení musí mít možnost účinně argumentovat ve vztahu ke všem otázkám, na jejichž řešení bude rozhodnutí soudu spočívat [srov. nález sp. zn. I. ÚS 451/11 ze dne 11. 1. 2012 (N 8/64 SbNU 77), bod 15].

28. Účastníkům řízení má být zřejmé, které otázky jsou pro řešení věci relevantní, ať jde o otázky skutkové či právní. Je proto nezbytné, aby soud účastníky řízení poučil, že hodlá vycházet z jiné právní úpravy, jiného právního posouzení či jiných skutkových zjištění, než mohou účastníci řízení předvídat vzhledem k dosavadnímu průběhu řízení [srov. nález sp. zn. I. ÚS 615/17 ze dne 10. 8. 2017 (N 148/86 SbNU 485), bod 31]. Obecně je možné, aby se odvolací soud při svém rozhodování nejen o věci samé, ale i náhradě nákladů řízení odchýlil od předchozího názoru soudu nalézacího a okolnosti případu posoudil odlišně. Změna právního názoru soudu sama o sobě není neústavní; to však jen za předpokladu, je-li rádně odůvodněna a soud i při novém rozhodování dodrží všechny standardy spravedlivého procesu, včetně zákazu překvapivého rozhodnutí [viz nález sp. zn. III. ÚS 1561/13 ze dne 3. 4. 2014 (N 52/73 SbNU 59)].

29. Má-li odvolací soud na otázku náhrady nákladů řízení jiný náhled než soud nalézací, aniž by se přitom skutkové okolnosti relevantně změnily, je povinen vytvořit pro účastníky procesní prostor, aby se mohli k dané otázce vyjádřit a uplatnit námítky a argumenty, které mohou rozhodnutí odvolacího soudu ovlivnit a s nimiž se odvolací soud musí ve svém rozhodnutí vypořádat; nedostojí-li tomuto požadavku, poruší účastníkovu ústavně zaručená práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. nález sp. zn. I. ÚS 2456/13 ze dne 16. 9. 2014 (N 168/74 SbNU 451), nález sp. zn. I. ÚS 933/21 ze dne 30. 11. 2021 nebo nález sp. zn. II. ÚS 55/22 ze dne 24. 5. 2022] a vyjádřit se ke všem prováděným důkazům podle čl. 38 odst. 2 Listiny [viz nález sp. zn. II. ÚS 3257/21 ze dne 13. 6. 2022 nebo nález sp. zn. I. ÚS 1555/23 ze dne 19. 9. 2023, bod 19].

30. Rozhodnutí nalézacího soudu o náhradě nákladů řízení vedlejší účastnice napadla odvozeně s odlišnou argumentací, než použil následně odvolací soud (viz sub 24). Tato otázka nebyla nijak dotčena ani při ústním jednání před odvolacím soudem, vyjma závěrečného návrhu stěžovatelky, že by bylo nespravedlivé, aby byla tarifní hodnota stanovená z jiné hodnoty než kupní ceny. Stěžovatelka tudíž s ohledem na průběh řízení nemohla předvídat odchylné rozhodnutí odvolacího soudu o náhradě nákladů řízení před nalézacím soudem, který své rozhodnutí založil na jiných důvodech, než namítala vedlejší účastnice v odvolání [obdobně srov. nález sp. zn. I. ÚS 887/15 ze dne 15. 12. 2015 (N 213/79 SbNU 433)].

31. Pochyboval-li odvolací soud o hodnotě věci a – na rozdíl od nalézacího soudu – nepovažoval sjednanou kupní cenu za hodnověrný údaj o hodnotě věci, měl na to stěžovatelku upozornit a poskytnout ji procesní prostor, aby mohla vznést tvrzení či označit důkazy, které by tyto pochybnosti rozptýlily, a to navíc za situace, kdy stěžovatelka po rozhodnutí odvolacího soudu nemá procesní nástroj, jímž by mohla své argumenty uplatnit. Ostatně stěžovatelka v tomto směru tvrdí, že byla připravena hodnotu vozidla podložit, což u běžného vozidla nemusí být zvláště komplikované. Tím spíše potom nelze činit závěr o „nepoměrných obtížích“ spojených se zjišťováním hodnoty věci. Vzhledem k rozdílu odměny určené nalézacím a odvolacím soudem (viz sub 23) nelze případné prodloužení sporu považovat za neúčelné a odůvodňující aplikaci „zbytkového“ § 9 odst. 1 advokátního tarifu, namísto preferovaného § 8 odst. 1 tohoto

předpisu, aniž by stěžovatelce byl poskytnut procesní prostor obtíže spojené se zjištěním hodnoty věci překonat.

32. Protože odvolací soud neupozornil stěžovatelku na možnou změnu právního náhledu oproti nalézacímu soudu a nevyzval ji k případnému doplnění jejích tvrzení a označení důkazů ke zjištění hodnoty věci, zatížil své rozhodnutí nepřipustnou překvapivostí, čímž porušil její právo na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny).

VI. Závěr

33. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatelky vyhověl a výrok II v záhlaví uvedeného rozsudku podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil, neboť jím byla porušena ústavně zaručená práva stěžovatelky v čl. 11 odst. 1, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

34. V dalším řízení bude úkolem odvolacího soudu, aby při přezkumu náhradově nákladového výroku nalézacího soudu postupoval v intencích tohoto nálezu. To znamená: bude-li mít odvolací soud – na rozdíl od nalézacího soudu – za to, že kupní cena neodpovídá hodnotě věci pro účely rozhodování o náhradě nákladů řízení ve smyslu § 8 odst. 1 advokátního tarifu, tak (a) zkoriguje hodnotu věci, určenou nalézacím soudem, vlastní odůvodněnou úvahou nebo doplněním dokazování; a (b) za tímto účelem vytvoří procesní prostor, aby se k této otázce mohli účastníci řízení vyjádřit a aby mohli označit důkazy k prokázání svých tvrzení.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 7. listopadu 2023

Pavel Šámal
předseda senátu